

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

26E JAARGANG

WOENSDAG 16 JULI 1941

No. 1330

WAARNEMEND HOOFDREDACTEUR:

J. H. M. Meijerink (Schiebroek).

Redactie en Administratie: Pieter de Hoochweg 122, R'dam-W

Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.

Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408 (ten name van „Economisch-Statistische Berichten”).

Abonnementsprijs voor het weekblad, waarin tijdelijk is opgenomen het Economisch-Statistisch Maandbericht, franco p. p. in Nederland f 21*.— per jaar. Buitenland en koloniën f 23.— per jaar. Abonnementen met elk nummer ingaan en slechts worden beëindigd per ultimo van elk kalenderjaar. Losse nummers 50 cent. Donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen het weekblad gratis en genieten een reductie op de verdere publicaties. Adreswijzigingen op te geven aan de Administratie.

Advertenties voorpagina f 0.50 per regel. Andere pagina's f 0.40 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief.

INHOUD.

	Blz.
Het vraagstuk van de dividendbeperking door Prof. Dr. P. P. van Berkum	428
Oorlog en distributie in Japan door Mr. J. Barents	430
De internationale beursituatie en de oorlog door J. C. Wolse	433
Ontvangen boeken, brochures en statistieken	434
Overheidsmaatregelen op economisch gebied	436
Maandcijfers.	
Maand- en weekcijfers betreffende den economischen toestand in Nederland	437
Statistieken.	
Bankdisconto's — Wisselkoersen — Bankstaten	437-438

GELD- EN KAPITAALMARKT.

Ook in de afgelopen week bleef de ruimte op de *geldmarkt* ten volle gehandhaafd, hetgeen, gezien de gestadige uitbreiding van de buitenlandse wisselportefeuille van De Nederlandsche Bank, ook volkomen logisch is. Deze verruiming wordt op het oogenblik immers vnl. door twee factoren beheerscht, t.w. den omvang, waarin de Bank buitenlandsch wisselmateriaal koopt en de mate, waarin het Rijk het rechtstreeks ondergebracht schatkistpapier bij de Bank aflost. Bijkens den jongsten bankstaat heeft deze aflossing niet minder dan 31 miljoen gulden bedragen, waartegenover het Rijk echter 15 miljoen gulden aan renteloos voorschot opnam. Het papier op het buitenland vermeerderde deze week met 17 miljoen gulden.

Op de *obligatiemarkt* maakte de vaste stemming, welke haar in de afgelopen twee weken heeft gekenmerkt, plaats voor een iets lusteloosere stemming; wel trokken enkele koersen nog iets aan, doch procentueel bleef de stijging van de meest op den voorgrond treurende leeningen toch bij die van de daaraan voorafgaande weken ten achter. Klaarblijkelijk heeft het te voren bereikte koerspeil van obligatiën en pandbrieven de markt iets terughoudend gemaakt. Zoo stegen de 3—3½ pCt. Nederland 1938 van 92⁷/₈ tot 93³/₈. De 4 pCt. leening Nederland 1941 bereikte jl. Woensdag den paristand, om daarna geleidelijk weer iets terug te loopen tot 99¹/₂. De 3 pCt. Nederland 1937 steeg van 88¹/₂ tot 90¹/₂, op welken koers het rendement van dit fonds ruim 3½ pCt. bedraagt. Ook voor de Indische leeningen bleef de vaste stemming in de afgelopen week aanhouden; zoo steeg de 3 pCt. Indische Conversieleening tot 95¹/₂, terwijl de 3 pCt. Indië 1937A tot 94 pCt. aantrok. De omzetten in deze leeningen, waarop het rendement thans ook tot circa 3½ pCt. is gedaald, zijn betrekkelijk gering. De belangstelling voor deze waarden, mede wortelende in de valuta-optie, welke genoemde leeningen bezitten, blijft echter groot, doch men is in het algemeen slechts schoorvoetend tot afgifte geneigd.

Een feature voor de markt vormde de aankondiging van de eerste gemeentelijke emissie na 2½ jaar, t.w. een 4 pCt. emissie van de Gemeente Hilversum, groot f 1.6 miljoen, waarvan reeds f 1.050.000 op emissievoorwaarden is geplaatst. Men zal mogen aannemen, dat de aanmerkelijk verbeterde constellatie op de kapitaalmarkt de directe aanleiding voor deze gemeente is geworden, het met een emissie, die gezien de zeker niet onaantrekkelijke voorwaarden (looptijd 25 jaar en geen versterkte of algeheele aflossing binnen de eerste 5 jaar) eens te wagen. Mogelijk zal men in deze „proefballon” wel een begin van opleving van de emissiemarkt kunnen zien.

Op de *aandelenmarkt* bleef de opgewekte toon, hoewel misschien iets minder geprononceerd dan in de voorafgaande week, gehandhaafd, met uitzondering van de laatste twee beursdagen, toen de stemming lusteloos was. H.V.A. stegen van 420 tot boven 430, om daarna terug te vallen tot 416—419. Amsterdam Rubber opende de week op 268, steeg voorts een tiental punten en eindigde op 275. Van de binnenlandsche industrieelen stonden vooral aandelen Van Berkel's Patent en Calvé Delft op den voorgrond; ook in deze fondsen bleven de omzetten echter betrekkelijk gering.

HET VRAAGSTUK VAN DE DIVIDEND-BEPERKING.

Sedert minister Fink in de algemeene vergadering van de Duitsche Reichsbank zijn bekende rede heeft gehouden, waarin hij een prohibitieve belasting op dividenduitkeeringen boven 6 pCt. aankondigde ¹⁾, hebben velen in afwachting geleefd van de details der nieuwe regeling. Deze zijn ook thans nog niet geheel bekend, doch de op 21 Juni jl. verschenen richtlijnen aangaande deze materie, neergelegd in de Dividendabgaveverordning (D.A.V.), schenken ons in hoofdzaak een inzicht in deze voor de vennootschapsfinanciering zoo ingrijpende belasting. Zooals onzerzijds reeds in het bovenaangehaalde artikel werd betoogd, staat het wel vast, dat de Nederlandsche naamlooze vennootschappen eerlang door een overeenkomstigen maatregel zullen worden getroffen. De recente, door minister Fischböck in een redevoering uitgesproken kritiek op de te vrijgevege dividendpolitiek van Nederlandsche ondernemingen, welke zou meebrengen, dat meer belasting moet worden betaald, heeft den laatsten twijfel op dit punt weggenomen. Hierbij wijzen wij er terloops op, dat, wat Nederland betreft, het op 27 Juni jl. uitgevaardigde Besluit op de Dividendbelasting, waarin bij wijze van voorheffing op de inkomsten- en de winstbelasting een belasting van 15 pCt. wordt geheven van de opbrengst van aandelen, winstbewijzen en winstdeeltende obligaties, geenerlei beperking inhoudt met betrekking tot de geoorloofde hoogte van het dividend. Het lijkt daarom juist, teneinde verwarring met deze reeds bestaande dividendbelasting te voorkomen, te spreken van de te verwachten super-dividendbelasting.

De inhoud van de Dividendabgaveverordning.

Deze inhoud bestaat uit twee deelen, nl. de bepalingen gericht op het beperken van het dividend tot een standaardpercentage van 6, in sommige gevallen van 8 pCt., en vervolgens de bepalingen van de eventuele aanpassing van het nominaal gestorte aan het werkelijk in de onderneming werkzame kapitaal (herkapitalisatie). Voor een goed begrip der volgende beschouwing volgen hier in kort bestek de voornaamste punten.

De eerste groep maatregelen legt aan het dividend van kapitaalondernemingen, welke meer dan 300.000 mark kapitaal hebben, drieërlei beperkingen op.

De eerste dezer beperkingen betreft het te *declareeren* dividend. Kapitaalondernemingen, welke onder de vigueur van de Anleihstock-wet — d.i. dus in de voorafgegane jaren — niet meer dan 6 pCt. dividend hebben gedeclareerd, mogen het dividend ten hoogste op 6 pCt. bepalen. Kapitaalondernemingen, welke in dien tijd een hooger dividend dan 6 pCt. hebben gedeclareerd, zijn ten aanzien van het percentage van het dividend beperkt tot ten hoogste het tot dusverre gedeclareerde.

De tweede beperking geldt de *uitbetaling* van het dividend. Niet steeds mag het volle gedeclareerde dividend worden uitbetaald. Voor zoover dit niet mag geschieden, moet een fonds worden gevormd, dat aandeelhouders toekomt, zooiets als een onverdeeld dividend (geen onverdeeld winstsaldo). Nieuw is dit niet: reeds onder de Anleihstock-wet geschiedde zulks. Evenals onder die wet het geval was, zal de uitbetaling van het dividend mogen geschieden tot den vollen omvang, wanneer niet meer dan 6 pCt. van het kapitaal, zooals dit was vóór ingang der regeling, wordt gedeclareerd, terwijl voor hooger gedeclareerde dividenden het maximum tot uitbetaling te brengen gedeelte is gesteld op 8 pCt. Het gedeelte van het gedeclareerde dividend, dat niet uitbetaald wordt, zal ten behoeve van de aandeelhouders in Rijksschatkistwissels

moeten worden belegd. Ook dit punt — evenals de beperking van het uit te betalen dividend tot 6 à 8 pCt. — herinnert weer aan het procédé van de voorafgegane Anleihstock-wet, met dit verschil, dat de belegging der dividend-excedenten thans in eigen beheer mag worden gehouden en niet meer zal geschieden door de Goddiskontbank.

In de derde plaats is er een indirecte dividendbeperking, die de nieuwe regeling boven de Anleihstock-wet doet uitgaan. Het gedeclareerde dividend boven 6 pCt. wordt nl. aan een zware belasting onderworpen, welke door de vennootschap moet worden betaald. Het tarief van heffing is sterk progressief en het bereikt snel een prohibitief punt. Het bedraagt bij dividendpercentages op het kapitaal van achtereenvolgens 7, 8, 9, 10, 11 en 12 pCt. en daarboven, resp. 50, 100, 250, 300, 350 en 400 pCt. van het meerdere boven 6 pCt. Bij de zoo juist opgesomde dividenden beteekent dit in procenten van het kapitaal uitgedrukt derhalve $\frac{1}{2}$, 2, $7\frac{1}{2}$, 12, $17\frac{1}{2}$ en 24 pCt. Na een belastingvrije marge van 6 pCt. stijgt het tarief derhalve tot een plafond van 24 pCt. In het geval, dat een onderneming een dividend van 15 pCt. zou declareeren, zou zij, inclusief de belasting, in totaal een dividendoffer brengen van 51 pCt., nl. $15 \text{ pCt.} + 4 \times (15 \text{ pCt.} - 6 \text{ pCt.})$. Zij zou dit moeten aanvaarden, tenzij zij een anderen weg volgt en bijv. tot dividendverlaging of tot herkapitalisatie overgaat.

De beteekenis van een herkapitalisatie is, dat door verhooging van het nominale bedrag van het aandeelenkapitaal het *percentage* van het dividend lager wordt, zoodat men zich aan de belastingheffing en aan de beperking van de dividenduitbetaling zou kunnen onttrekken. Er zijn echter aan de herkapitalisatie richtlijnen gesteld, ten einde ten deze misbruik te voorkomen. Voorts is ten aanzien van *dividenddeclareering* bepaald, dat de beperking, welke vóór de herkapitalisatie van kracht zou zijn, haar volle werking behoudt, in dier voege, dat op de oude en de nieuwe, door herkapitalisatie gecreëerde, aandelen tezamen geen hooger *bedrag* aan dividend mag worden gedeclareerd dan het *bedrag*, hetwelk krachtens de *percentage*-beperking ten hoogste over het oude kapitaal had mogen worden gedeclareerd, indien de herkapitalisatie niet had plaatsgevonden. Hieruit volgt, dat herkapitalisatie niet tot vergroting van de totale dividendsom mag leiden.

De richtlijnen voor de herkapitalisatie komen voor in het reeds genoemde tweede stuk van de verordening. Kapitaalondernemingen, wordt daarin gezegd, kunnen hun kapitaal verhoogen en wel ten beloope van de op de balans over 1938 voorkomende open reserves, inclusief de ingehouden winst over dat jaar, voor zoover dit geheele bedrag 10 pCt. van het kapitaal in genoemd jaar overtreft; hierbij kan nog komen het kapitaalverschil tusschen de zgn. commerciële balans en de over die periode ingediende fiscale balans. Door de fiscale balans als criterium aan te nemen, komen derhalve ook de stille en geheime reserves voor omzetting in dividenddragend kapitaal in aanmerking. De uiterste grens van de herkapitalisatie vormt de stand van de vermogenswaarde volgens de fiscale balans. Dit beteekent nog geen integrale omzettingmogelijkheid van alle reserves, immers ook in de fiscale balans kunnen nog stille reserves aanwezig zijn ³⁾.

De herkapitalisatie moet door deskundigen worden onderzocht. Zij is alleen toegestaan zonder storting en uitbetaling van bedragen. Herkapitaliseering door emissie van nieuw kapitaal à pari of tegen een laag agio lijkt derhalve niet toelaatbaar.

¹⁾ Zie ons artikel over Kapitaalmarkt, dividend-contrôle en herkapitalisatie in het nummer van 2 April jl.

²⁾ Vgl. het reeds eerder aangehaalde artikel.

³⁾ Sterker dan in Duitschland, waar men fiscaal een objectieve waardeeringsmethode van activa toepast, is dit het geval met de Nederlandsche fiscale balans. De winstbelasting toch laat uitdrukkelijk subjectieve waardeeringsmethoden, die met goed koopmansgebruik te vereren zijn, toe, mits men zich aan het eenmaal gekozen systeem houdt.

Ten slotte volgt de bepaling, dat over de verhooging van het bedrag der aandelen — bij uitgifte van bonus-aandelen of bijstempeling — inkomstenbelasting verschuldigd is en wel 10 pCt. bij een verhooging van het kapitaal met 100 pCt., 15 pCt. bij een verhooging van 100—200 pCt., en 20 pCt. bij meer dan 200 pCt.

Beoordeeling.

Hoewel uitdrukkelijk in de verordening wordt gezegd, dat ook ondernemingen, die tot dusver minder dan 6 pCt. dividend uitkeerden, tot herwaardeering van het kapitaal kunnen overgaan, ligt het in de rede, dat practisch alleen die ondernemingen, welke aan de belastingheffing op het super-dividend bloot staan — dus zij, wier dividendpeil boven 6 pCt. ligt — zich ernstig met de al dan niet wenselijkheid eener herkapitalisatie hebben bezig te houden. Immers door het dividendpercentage omgekeerd evenredig met de kapitaalsverhoging te verlagen, bespaart de vennootschap, wanneer zij de operatie doorvoert tot op het peil van het standaardpercentage van 6 pCt., zich de zware dividendbelasting en ontvangen aandeelhouders toch ongeveer een gelijk dividendbedrag als voorheen. Bij wijze van voorbeeld dus zoo: een onderneming brengt haar dividendpeil omlaag van 8 op 6 pCt., derhalve tot 6/8 van het vroegere peil, dan zou zij haar dividenddragende kapitaal tot 8/6 van den vroegeren stand moeten verhoogden om het gestelde doel te bereiken. Oogenschijnlijk varen zoowel onderneming als aandeelhouders hier wel bij, alleen de onderneming moet over de door haar uitgereikte gratis-aandelen, resp. over de bijgestempelde nominale waarde een „einmalig” bedrag aan inkomstenbelasting betalen⁴⁾.

Niet alle ondernemingen zullen echter, naar zich laat aanzien, van de aangeboden gelegenheid gebruik maken om hun nominaal kapitaal uit de reserves te vergrooten. Welbeschouwd blijven er, mochten zij deze oplossing verwerpen, twee andere wegen openstaan.

1. De onderneming kan dividendssom en kapitaal laten zooals zij zijn. In dat geval is belasting verschuldigd, wanneer het peil van 6 pCt. dividend wordt overschreden. Wentelt de onderneming de belasting op aandeelhouders af, dan zal zij, bij handhaving van een gelijk bruto-dividendbedrag, derhalve een geringer percentage dividend uitbetalen dan voorheen. Dit zal aandeelhouders treffen zoowel in hun inkomsten als in den vorm van achteruitgang van de koerswaarde hunner aandelen. Op de Berlijnsche beurs daalde sedert de bekendmaking van de nieuwe belasting in-middels de aandelenkoers van ondernemingen, waarvan bekend werd, dat zij tegen „Aufstockung” bezwaren hadden en die dividendverlaging aankondigden. Daarentegen stegen de koersen van zgn. Aulstockungswerte, aandelen, die een herkapitalisatie zullen ondergaan. Deze koersstijging is een merkwaardig geval, daar de verandering van het nominale kapitaal niets aan de winstcapaciteit en de uitkeerbaarheidskansen verandert. Het komt ons derhalve voor, dat deze stijging geen rationeelen grond heeft.

2. De onderneming kan het dividend verlagen en het kapitaal onveranderd laten. Daar aangenomen moet worden, dat de onderhavige groep ondernemingen reeds in ondergekapitaliseerden toestand verkeert, beteekent dit, dat de discrepantie tusschen nominaal kapitaal en werkelijke vermogenswaarde door de alsdan optredende versterkte winstinhouding nog wordt vergroot. Het is de vraag, of de Deutsche overheid deze handelwijze op den duur zal toelereeren, daar zij reeds sterk gekant is tegen de omvangrijke interne financiering uit ingehouden winsten. Deze toch zou niet alleen middelen aan den fiscus onttrekken, doch bovendien het inzicht in balans- en rentabiliteitsverhoudingen van het bedrijfsleven dermate vertroebelen,

⁴⁾ Eigenlijk zou deze belasting, waarvan de percentages hiervoor gegeven werden, ten laste van de aandeelhouders moeten komen. Teneinde echter aandeelhouders niet in liquidatiemoelijkheden en tot geforceerden verkoop te brengen, is de belasting aan de onderneming opgelegd.

dat het om allerlei redenen gewenscht is, hierin verandering te brengen.

Tot welke van de drie bovengenoemde mogelijkheden of combinaties daarvan ondernemers zullen besluiten, is nog niet te overzien. Het is belangrijk, dat zij voldoende respect krijgen om dit rustig te overleggen. Immers de verordening laat het tot stand brengen van herkapitalisaties toe tot 1 April 1942.

Intusschen zijn zij ook thans niet geheel vrij in hun beslissing. De verordening bepaalt namelijk, dat, bijaldien een onderneming na het in werking treden der regeling minder dan 9/10 declareert van het bedrag, dat gemiddeld over de laatste drie jaar werd gedeclareerd, een minderheid uit de aandeelhouders, ten minste 10 pCt. van het kapitaal uitmakend, kan eischen, dat het gemiddelde der laatste drie jaar weer bereikt moet worden. Wil het bestuur niet toegeven, dan beslist de minister van Economische Zaken. Sanctioneeret hij den eisch van de kapitaal minderheid, dan zal gedwongen herkapitalisatie daarvan in de meeste gevallen het gevolg zijn.

Hiermede heeft de minderheid der aandeelhouders een wapen in handen gekregen tegen het bestuur der vennootschap en de het bestuur steunende groote aandeelhouders, wanneer dezen de onder 2. opgesomde politiek van dividendverlaging al te rigoureuus zouden gaan toepassen. Bedoeld is hier natuurlijk dividendverlaging uit fiscale overwegingen; is de oorzaak der verlaging de achteruitgang van de bedrijfsresultaten, dan zal hiertegen wel niet kunnen worden geoponeerd. In de practijk zal moeten blijken, of het recht der minderheid effectief zal zijn. Afgezien toch van het feit, dat deze groep in den regel weinig homogeen is en zij dus moeilijk een bepaald standpunt kan innemen, ontbreekt het haar aan het noodige inzicht in den werkelijken vermogenstoestand.

Tegen herkapitalisatie verzet zich klaarblijkelijk het belang van de bestuurders en de overige tentiëmisten. Immers door vergrooting van het dividenddragende kapitaal wordt het bedrag van de overwinst, waaruit zij hun uitkeering moeten ontvangen, niet onaanzienlijk verminderd, en voor zoover dit het geval is, beteekent dit een vermindering van hun inkomsten.

Van bedrijfseconomisch standpunt beschouwd blijft herkapitalisatie naar boven steeds een delicate en gevaarlijke handelwijze. Meer dan ooit is elke ondernemer er in deze oorlogstijden van doordrongen, dat voorzichtigheid in de waardeering van activa geboden is en dat derhalve, in verband met de vele onzekerheden en waarschijnlijke verrassingen, herkapitalisatie op basis van den toestand van de bestaande wisselvallige oorlogsrentabiliteit noodlottig voor het voortbestaan der onderneming op vredesbasis zou kunnen worden. Deze zal, wil men overkapitalisatie tegengaan, slechts in het licht van de toekomstige bedrijfs- en rentabiliteitsituatie tot een oplossing moeten worden gebracht. Doch hier zit men midden in de problemen, want over de toekomst kan men niets voorspellen.

Theoretisch zou men, de economische waarde van het ondernemingskapitaal in beschouwing nemende, van een relativiteitstheorie van het kapitaal kunnen spreken. De waarde van het productiemiddelencomplex en daarmee die van het kapitaalfonds wisselt van moment tot moment; de herkapitalisatiegedachte daarentegen gaat van een stabiliteit uit, die in het economische leven niet gegeven is. Er pleit derhalve alles voor, de juridische vaststaande grootheid van het aandelenkapitaal omgeven te houden met reserves van voldoende omvang, die, in verband met de startheid van het nominale kapitaal, te dien aanzien een elastische bufferfunctie te vervullen hebben.

Dat de Deutsche wetgever voor overwegingen van dezen aard niet geheel ontoegankelijk is geweest, blijkt uit verschillende punten van het onderhavige belastingplan. Zoo komen de open reserves alleen in aanmerking voor toevoeging aan het kapitaal, voor zoover zij 10 pCt. van het kapitaal overtreffen. Het gedeelte van deze reserves beneden 10 pCt. blijft dus buiten geding. Voorts komen de na 1938

gevormde open, stille en geheime reserves niet in aanmerking. Dit zijn uiteraard typische oorlogsreserves. Tenslotte valt wellicht waarde te hechten aan het onderzoek van deskundigen, die ongetwijfeld aan redelijke argumenten van bestuurders gehoor zullen schenken.

De toestand hier te lande.

Een van de opvallende punten in de Deutsche regeling is het buiten beschouwing laten van de vennootschappen met minder dan 300.000 mark kapitaal, waaronder de categorie der besloten- of familievennootschappen talrijk vertegenwoordigd zal zijn. De toestand op dit punt in Duitsland is anders dan in Nederland. Onder invloed van fiscale en andersoortige maatregelen is in de afgelopen jaren in Duitsland een groote opruiming onder de in het kleed eener A.G. of G.m.b.H. gestoken persoonlijke ondernemingen gehouden en zijn vele ervan tot hun meer passende persoonlijke bedrijfsvormen teruggedraaid. Zoo verminderde volgens Deutsche statistische gegevens het aantal A.G.'s van 1 Jan. 1934 tot 31 Dec. 1939 van 9148 tot 5353, dus met een derde. Het aantal G.m.b.H.'s liep in diezelfde periode van 55.219 tot op 23.505 of met meer dan de helft terug. Een beweging in gelijke richting, zij het op veel geringer schaal, heeft onmiskenbaar ook hier te lande onder invloed van de dubbele belastingheffing ingezet. Men zal moeten afwachten hoe deze ontwikkeling verloopt. Juist de familievennootschappen vertoonen, daar zij veelal met een klein kapitaal zijn opgezet en stelselmatig uitgehouden winsten groote bedragen aan reserves hebben gevormd, een sterke mate van onderkapitalisatie. Zouden zij hier te lande onder een dividendbeperking vallen als thans in Duitsland voor de kapitaalondernemingen van kracht is geworden, dan zou dit voor de betrokken groep aandeelhouders acute moeilijkheden teweëgbrengen, welke ongetwijfeld een extra stimulans tot omzetting in andere ondernemingsvormen zouden inhouden.

Wat de Nederlandsche. publieke naamloze vennootschappen betreft, betwijfelen wij, of het verschijnsel der onderkapitalisatie in gelijke mate als bij Deutsche ondernemingen bestaat. Wel hebben de Nederlandsche naamloze vennootschappen steeds een ruime reserveeringspolitiek gevolgd, doch een groot deel der vroeger gemaakte reserves zijn in de langdurige depressieperiode opgeteerd, terwijl nadien onvoldoende gelegenheid tot aanvulling bestond. In Duitsland daarentegen heeft de sinds 1933 ingezette gunstige conjunctuur de rentabiliteitspositie van het bedrijfsleven krachtig verbeterd. De gelijktijdig genomen maatregelen tot beperking van dividenduitbetaling (Anleihestock), de afsluiting van de kapitaalmarkt voor particuliere emissies en de groote verplichte investeringen in verband met oorlogsoverdrachten hebben daar bewerkt, dat 't leeuwendeel van de winst voor interne financiering werd gebezigd.

Het gevolg van deze afwijkende positie zal waarschijnlijk zijn, dat herkapitalisatie uit de gevormde reserves, teneinde op de gecorrigeerde kapitalen een als normaal te beschouwen dividend van 6 pCt. uit te keeren, bij behoud van de dividendsom, zooals die gemiddeld over de laatste 5 of 6 jaar door Nederlandsche ondernemingen werd uitgekeerd, wegens ontoereikendheid der reserves en zeker van de open reserves in vele gevallen niet ten uitvoer zal kunnen worden gelegd. Uitdrukkelijk spreken wij van het gemiddelde dividend over de laatste 5—6 jaar. Zou men het hooge dividend van 1940 ⁵⁾, dat door allerlei oorzaken een incidenteel en dus abnormaal karakter droeg, tot uitgangspunt van een kapitalisatie op basis van 6 pCt. nemen, dan zou het deficit aan de zijde der aanwezige reserves nog sterker de aandacht trekken.

Onder deze omstandigheden is het niet moeilijk te voorspellen, dat men hier te lande zeer gereserveerd zal staan tegenover kapitaalsverhooging uit eigen middelen. Daarbij komt nog, dat de fiscale druk bij kapitaalsreconstructie door toevoeging van reserves voor Nederlandsche ondernemingen sterker is dan in Duitsland, aangezien in

laatstgenoemd land de reserves zijn opgebouwd uit reeds „versteuerte” winsten, terwijl in Nederland bij vrijmaking van de reserves, dateerend uit de periode vóór invoering van de winstbelasting, winstbelasting verschuldigd zou zijn. Het tarief dezer „heffing ineens” is nog niet bekend. Vermoedelijk zal dit het midden houden tusschen het tarief der oude dividend- en tantiëmebelasting en de thans vigeerende winstbelasting, derhalve tusschen 12,05 en 31,5 pCt. Het is daardoor ook een vraagstuk van liquiditeit, of een onderneming ten onzent tot herkapitalisatie kan overgaan. Bovendien zullen, overeenkomstig het Nederlandsche fiscale recht, aandeelhouders bij ontvangst van gratis-aandeelen daarvoor in de inkomstenbelasting worden aangeslagen, tenzij, analoog met de hiervoor besproken Deutsche heffingsregeling, deze „heffing ineens” op de onderneming wordt afgewenteld. In laatstbedoeld geval zou de onderneming een dubbele kapitaalsheffing hebben op te brengen, hetgeen een zeer ernstig gevaar voor liquiditeitsmoeilijkheden schept.

Hoe ook de regeling op de dividendbeperking eruit zal zien, hebben in Nederland kan worden verwacht, zeker lijkt het, dat ook bij ons het dividendpercentage zich naar een peil van om en nabij 6 pCt. zal gaan oriënteren, waarbij de nadeelen voor aandeelhouders al dan niet door het verkrijgen van gratis-aandeelen of bijstempeling van bestaande nominale aandeleenwaarde zullen worden verzacht.

Prof. Dr. P. P. VAN BERKUM.

⁵⁾ Aan een interessante vergelijking van Mählers Bank N.V., weekbericht van 10 Mei jl., ontleenen wij de volgende verhoudingscijfers van dividenden, tot dien datum op industriële aandeleen over 1940 in Duitsland en Nederland uitgekeerd:

<i>Dividendgroep</i>	Duitsland	Nederland
geen dividend	8 pCt.	9 pCt.
minder dan 6 pCt.	21 pCt.	6 pCt.
6 pCt. dividend	29 pCt.	9 pCt.
meer dan 6 pCt. t/m 8 pCt.	27 pCt.	21 pCt.
meer dan 8 pCt.	15 pCt.	55 pCt.
	100 pCt.	100 pCt.

OORLOG EN DISTRIBUTIE IN JAPAN.

De economische en financieele kracht van Japan is de laatste tien jaren wel zeer op de proef gesteld. Inwendige moeilijkheden mogen daaraan niet vreemd zijn geweest, de oorlogsomstandigheden, waarin het land sinds 1931 leeft, hebben den toestand toch eigenlijk het huidige nijpende karakter gegeven.

Japan is een land, dat lijdt onder overbevolking, een verschijnsel, dat in den letterlijken zin van het woord met den dag ernstiger afmetingen aanneemt. Dit beteekent, dat het land in normale omstandigheden de benodigdheden van de zeventig miljoen menschen, die het eilandrijk telt — en in de eerste plaats de voedingsmiddelen — voor een belangrijk gedeelte van overzee moet aanvoeren... of in hongers en armoede verzinken. Dat is het onontkoombare dilemma.

De oorlog voegt aan deze natuurlijke moeilijkheden een en ander toe. Het meest voor de hand liggende verschijnsel vormen wel de hooge financieele lasten, die de oorlog op het vasteland op het Japansche volk legt. Men doet er verkeerd aan, financieele lasten spoedig als ondragelijk te kenschetsen. De economische en financieele geschiedenis van verscheidene moderne oorlogen heeft ons geleerd, financieele buitensporigheden niet zoo een-twee-drie als onmogelijkheden te bestempelen. Hoe vaak werd in de jaren na 1931 ook niet de profetie vernomen, dat de gelidelijke lasten van den oorlog op het vasteland van Azië Japan weldra zouden doen bezwijken! Inmiddels zijn reeds tien jaren verstreken — en Japan leeft nog, ook financieel.

Dat de toestand echter ernstig is, zal geen ter zake kundige willen betwisten.

Dat blijkt ook uit andere symptomen. Als er sprake van is, dat de klokken van Boeddhistische, Shintoïstische en Christelijke bedehuizen zullen worden omgesmolten in kanonnen ¹⁾, moet de nood vrij hoog gestegen zijn! Het feit is trouwens typeerend voor de positie van Japan, dat voor betrekkelijk veel grondstoffen op het buitenland is aangewezen en daardoor b.v. door een embargo bijzonder kwetsbaar is.

De oorlog maakt een economische mobilisatie op groote schaal noodzakelijk. Alle krachten worden gericht op de oorlogsindustrie, zoodat de voortbrenging voor vredesgebruik er aanzienlijk onder lijdt. De krachtbedrijven moeten meer produceeren en doen dat ook, zoodat de electriciteitsproductie over 1940—1941 b.v. op 10 pCt. hooger dan het vorig jaar wordt geraamd; de oorlogsindustrie echter slokt zooveel op, dat het normale vredesverbruik nog moet worden beperkt.

Tot in Mantsjoekwo toe doen de economische gevolgen van den oorlog zich gevoelen. Zelfs de Zuid-Mantsjoerische spoorweg moet eraan gelooven en zijn begroting drastisch verlagen, de Mantsjoerische nijverheid draait op volle toeren . . . voor de behoeften van den oorlog.

En dan moeten wij nog bedenken, dat Japan thans door twee oorlogen economisch in de klem dreigt te geraken. De oorlog in China knauwt de inwendige krachten van het land, de oorlog in Europa doet echter, al is het op grooten afstand, eveneens zijn invloed gelden. Moeilijkheden met den aanvoer van grondstoffen, moeilijkheden met de levensmiddelenvoorziening en tenslotte het de bevolking drukkende besef „hoe lang kan deze toestand nog duren?“ verduisteren den hemel van het Land van de Rijzende Zon. Deze korte aanduiding is wel voldoende om aan te geven, dat er voor Japan groote economische en financieele moeilijkheden bestaan.

Maatregelen ter bestrijding van de moeilijkheden.

In welken vorm nu vertoonen die moeilijkheden zich aan den beschouwer? In groote trekken lijkt het beeld in Japan op het beeld, dat ook Europeesche landen in den oorlog vertoonen; er is een uitgebreide, veelomvattende distributieregeling van kracht, de prijzen zijn aanvankelijk door een „prijsstop“ gefixeerd en worden thans „geleid“, „beheerscht“; tenslotte worden het geheele verbruik en de levenswijze der bevolking geregeld door een „weeldewet“ en door een propaganda voor een sobere levenswijze, die het met die wet beoogde beleid voortzet. In de uitwerking echter wijken de Japansche bepalingen — dat vloeit uit den anderen aard van het leven aldaar voort — sterk af van de Europeesche prijs- en distributieregelingen. De kracht ook, waarmede de bepalingen daar in het leven ingrijpen, zal in onze gewesten niet licht overtroffen worden.

De distributie.

De distributie begon in Japan in den zomer van 1940 met een beperking van het lucifers- en suikergebruik. Bij het vaststellen van een nieuw lucifersrantsoen wisten de immer vindingrijke autoriteiten het rantsoen nog wat te beperken, door de stokjes dunner te maken . . . , zoodat er meer in een doosje gingen!

Aanvankelijk kon men nog wel eens aan iets extra's komen, door buitenshuis een of ander te gebruiken, maar weldra werd ook deze zijdeur gesloten. Bepaald werd, dat vacatiegangers in het vervolg ook hun eigen rijst, suiker en lucifers moesten meebrengen en restaurateurs en hotelhouders onderwerpen, vrijwillig of gedwongen, hun klanten

¹⁾ Deze en verscheidene andere bijzonderheden werden ontleend aan de „Japan Weekly Chronicle“, een te Kobe verschijnend blad, waarvan nog een reeks afleveringen uit den oorlogstijd Nederland bereikte.

spoedig ook aan de noodige beperkingen. Voor de vacatiegangers werd het leven trouwens extra zwaar gemaakt: immers niet alleen ontbraken hun de genoemde artikelen, als zij ze niet zelf meenamen, maar zij moesten ook zelf voor de kleinste uitrustingsstukken zorgen; zelfs de *yukata*, een soort pyjama, die vroeger in de treinen aan de reizigers werd verstrekt, bleek van het wasschen te spoedig te slijten, zoodat de reizigers voortaan ook voor een eigen pyjama of badgewaad moeten zorgen.

Verminderd is het aantal treinreizigers zeker niet, nu de benzine uiterst schaarsch is geworden. Het aantal automobielen is grootendeels van de straten en wegen verdwenen, en alleen wagens van dokters en dergelijke personen en de auto's van de oorlogsindustrie snorren nog langs de straten.

Men doet trouwens alle moeite, in Japan zelf aardolie voort te brengen en wij lezen reeds van subsidies, die aan de ondernemers van petroleumexploitatie maatschappijen zullen worden toegekend. Hetzelfde geldt van een andere in Japan schaarsche stof, rubber, waarvoor men uit boomen, die op Formose en de Luchu-eilanden voorkomen, een vervangingsstof wil gaan bereiden, waarvan naar de berekeningen der deskundigen een 20.000 kg per dag kan worden gewonnen.

Het vraagstuk der voedselvoorziening.

Het meest dadelijk aanrijpend is het distributievraagstuk echter ten aanzien van de voedselvoorziening. In de eerste plaats geldt dat voor rijst, het volksvoedsel bij uitstek, waarvan Japan elk jaar omstreeks 70 miljoen *koku* ²⁾ verbruikt. Dat is mogelijk, wanneer het land zelf een behoorlijke hoeveelheid rijst voortbrengt; aangezien de opbrengst van de eigen rijstvelden echter soms de 70 miljoen *koku* nadert, maar in andere jaren tot bij de 50 miljoen daalt, moet het resterende gedeelte van de vraag dan gedekt worden door een voorraad, die van het vorig jaar is overgebleven, en door een zekeren invoer (die zich jaarlijks om de 10⁶ miljoen *koku* beweegt) van het onontbeerlijke volksvoedsel.

In 1940 nu was de rijstsituatie verre van fraai. Voor optimisme over den oogst was, zoo verklaarde de minister van landbouw en visscherij in October, geen enkele reden, terwijl in het bijzonder door gebrek aan kunstmest de verbouw ook van andere producten groote moeilijkheden ondervond. De droogte had er ook niet toe bijgedragen, de opbrengst boven het normale peil te brengen of haar zelfs maar op het vroegere niveau te handhaven. De Regeering beijvert zich daarom, de verdeling op sobere, maar eerlijke, wijze te doen geschieden. Zij koopt flinke hoeveelheden op, om een plotselingen rijstnood te vermijden en wil ook de niet toereikende binnenlandsche productie door invoer aanvullen.

De boeren komen dan echter klagen, dat zulks hun kansen op een loonende productie vermindert en voeren bovendien het voor Japan zoo zwaarwegende argument aan, dat invoer van rijst uitvoer van (schaarsche) deviezen betekent. Wat moet dan een Regeering doen, die geklemd wordt tusschen de eischen van den nationalen landbouw en van de nationale financiën eenerzijds en de verlangens van zeventig miljoen hongerige magen anderzijds?

Voorts heeft de Regeering een „Tien-jaren-plan“ voor de rijstproductie opgesteld, waartoe een ontginningsmaatschappij met een kapitaal van 30 à 50 miljoen Yen wordt opgericht. Deze wil 1 tot 3 miljoen *cho* ³⁾ aan bouwgrond verbeteren, wat zeer aanzienlijk lijkt, als wij bedenken, dat de met rijst bebouwde grond omstreeks 3,2 miljoen *cho* bedraagt.

Dat de rijst niet in al te groote hoeveelheden kan worden gedistribueerd, blijkt behalve uit deze grootscheepsche plannen ook uit den trek naar vervangingsmiddelen: kort

²⁾ 1 *koku* = 4.9629 bushels.

³⁾ 1 *cho* = 2,45 acres.

na het begin van de rijstdistributie merkte men in de steden allerwegen groote drukte bij de *bakkers* op, aldus lezen wij. Maar... ook de bakkers moeten hun grondstoffen hebben, en al vernemen wij, dat de tarweproductie van 1940 met 12 miljoen *koku* 2 miljoen boven het gemiddelde van de laatste vijf jaren ligt, — de stijging ten opzichte van 1939 is heel wat bescheidener (43.000 *koku*) en de andere granen houden een bijna constante productie. De bakkers mogen dus een oogenblik soelaas hebben gegeven, toen de rijst gedistribueerd werd, blijvende uitkomst valt hier niet te verwachten.

Als wij dan nog vermelden, dat de verse melk tekortschiet, en door de in zulke gevallen gebruikelijke verschuiving ook de blikjesmelk, moeten we ons nog afvragen, hoe de twee miljoen babies, die Japan er elk jaar bij krijgt, geregeld aan hun voornaamste voedsel moeten komen.

De prijsbeheersching.

Een tweede symptoom van economischen nood is de prijsregeling, die ook in Japan ingang heeft gevonden. De ontwikkeling was daar in groote trekken gelijk aan die te onzent en begon met een „prijsstop”, in werking getreden op 18 September 1939, die een eind maakte aan verdere prijsverhoogen. De prijsstop werkte tot 15 October 1940, toen — men kan de ontwikkeling vergelijken met die naar een *prijsbeheersching* te onzent — een iets gevarieerder, maar ook meer omvattende regeling tot stand kwam.

De ervaring leerde namelijk, dat, evenals de distributie, ook het verbod van prijsverhoging voor bepaalde goederen de prijzen van andere waren sterk deed stijgen. Zooals de vleeschdistributie de vraag naar visch vergrootte, liepen na het afkondigen van den prijsstop van September 1939 de prijzen van daarbuiten vallende waren, zooals pluimvee, boonen, hout, zijde, met 30 tot 50 pCt. op. Voedingsmiddelen als fruit en groente waren in den zomer van 1940 zelfs tweemaal zoo duur als een jaar tevoren. Allerlei prijzen, die van September 1939 tot October 1940 niet onder de prijsregeling vielen, werden er daarom met ingang van den 15den van deze laatste maand wel onder gebracht. De belangrijkste prijzen, die thans ook worden bestreken, belangrijker nog dan die van de zoeven genoemde vervangingsartikelen, zijn wel de huren en pachten, een categorie, die wij in verband met de straks te noemen grondprijzen moeten zien. Verder werden de prijzen nu niet op het oude peil vastgelegd met een verbod van verhoging, maar *geregeld*, d.w.z. (in verschillende klassen) op een redelijken prijs (eventueel iets hooger dan de oude) vastgesteld. Zoo lezen wij, dat voor kuikens drie klassen met verschillende prijzen werden ingesteld; de eerste was kuikenvleesch, de tweede gesneden vleesch, en de derde huid, lever en dergelijke!

Van een „dienst voor de prijsbeheersching” of een bijzondere berechting van prijsovertredingen lezen wij nog niets in de gegevens, die ons bereikten. Dat het aantal overtredingen echter bijzonder groot is, blijkt wel uit een enkel cijfer. Alleen in het district van Kobe b.v. werden tusschen Januari en Juni van het vorig jaar 45.000 gevallen van prijsovertreding door de politie behandeld, al waren die lang niet allemaal belangrijk genoeg, om tot een vervolging in rechte aanleiding te geven.

Terloops mag worden opgemerkt, dat de *handel* door distributie en prijsregeling uiteraard zwaar wordt getroffen. Wanneer de omgezette hoeveelheid door de distributie steeds vermindert, en de handelsmarges door de prijsregeling zeker niet kunnen worden vergroot, is dat een natuurlijk verschijnsel.

Erger zou het nog worden, als er een overheidsbeleid kwam, dat de taak van den handel zooveel mogelijk zou trachten te beperken. Zulk een beleid is er nog niet, maar er zijn teekenen, die eenigszins in die richting wijzen. Zoo kwam een boerenorganisatie in Dairen in Augustus van het vorige jaar met een driedaagsche propaganda-actie: „Direct van producent naar consument”; zij wilde gedurende

die drie dagen de voedingswaren direct aan de markt brengen en ze zoo goedkoop aan de verbruikers afleveren dan de winkels dat kunnen doen. Dat dit *mogelijk* is, lijdt weinig twijfel. Maar zou het ook *wenschelijk* zijn? Ik waag het, dit te betwijfelen.

De weeldewet.

Door een distributieregeling tracht men in Japan het verbruik, dat gering moet zijn, zoo billijk mogelijk te verdeelen. Door het vaststellen van maximumprijzen streeft men er naar, de beschikbare waren zooveel mogelijk gelijkmatig voor allen verkrijgbaar te stellen.

Het bleek echter noodig, het levenspeil van de bevolking nog verder te verlagen en een algemeene versobering na te streven. Zoo heeft een commissie een plan opgesteld, om eten drinkpartijen te beperken, amusementsgelegenheden slechts op bepaalde tijden open te doen zijn, het gebruik van auto's voor plezierdoeleinden te verminderen (het is inmiddels door de benzinedistributie onmogelijk geworden) en dure rookartikelen te verbieden. Dure sigaren en cigaretten zijn thans alleen voor den uitvoer beschikbaar.

Een Weeldewet van 7 Juli 1940 (den derden verjaardag van het „China-incident”) werd op 10 October van kracht en verbood van een aantal artikelen de productie en/of den handel. Ook hier werd de *uitvoer* echter vrijgelaten, om het land nog zooveel mogelijk aan de noodzakelijke deviezen te helpen.

Als doeleinden van de wet werden vermeld: het richten van alle productieve krachten op de oorlogsindustrie, een punt, dat wij zoeven al noemden; het beperken van het verbruik, teneinde het sparen en den aankoop van staatspapieren aan te moedigen; en tenslotte het bevorderen van een sober leven, dat bij de ernstige omstandigheden past ⁴⁾.

Als industrieën zich wilden omschakelen, beloofde de Regeering hun terwille te zullen zijn, door nog een groot deel van het vóór den eindtermijn geproduceerde voor den uitvoer vrij te geven. Eenige welwillendheid was echter wel noodig, als men bedenkt, dat er geen schadevergoeding werd gegeven en de schade zoo aanzienlijk dreigde te worden, dat sommige warenhuizen (die „het publiek moesten voorgaan”, zooals gezegd werd) een groot deel van hun voorraad benevens een aantal employé's naar Hawaii zonden, om daar in een filiaal de verkoopen tot stand te brengen, die weldra in Japan onmogelijk zouden zijn!

Want vele, zeer vele waren vielen onder het begrip „weeldeartikelen”. Aanvankelijk had men daar alle dingen onder willen begrijpen, die buiten de gewone kwaliteit of boven den gewonen prijs vielen. De wet echter beschouwt als weelde zaken alle voorwerpen, die niet behooren tot een zeker levenspeil, waarbij men met een standaard-maandloon van 100 Yen schijnt te werken. Dit spreekt voor ons nog niet duidelijk; het gevolg blijkt echter te zijn, dat niet minder dan 80 pCt. van de artikelen, die in warenhuizen, bij maatkleermakers, juweliers, enz. verkrijgbaar waren, „weelde” zijn geworden. Geen wonder, dat zulke zaken een schade lijden, die niet door een kortstondigen „rush” gedurende de laatste dagen vóór den fatalen termijn kon worden goedge maakt.

En de arbeiders? De Regeering beloofde voor mogelijke werkloozen uit de „weeldebedrijven” een voorziening te treffen in dien zin, dat de industrieën, die voor gewone gebruiksartikelen zorgen, gestimuleerd zouden worden.

⁴⁾ Het laatste ligt ook geheel in de lijn van Japans traditiën; van de zeventiende eeuw lezen wij al in een recente studie (F. Dekker, De betrekkingen tusschen de Oost-Indische Compagnie en Japan, 1941, blz. 68):

„De invoer van weeldeartikelen werd door enkele shoguns zelfs tegengegaan omdat men die schadelijk achtte voor de volkskracht, welke door een sobere levenswijze meer gediend werd.”

Of dat in een tijd van economischen teruggang en sterk verminderd en beperkt verbruik gemakkelijk is, is wederom een groote vraag.

Men richt zich bij de actie, die aan de Weeldewet ten grondslag ligt, op een soberder levenswijze. Vele en kostbare maaltijden en drinkgelagen wil men beperkt hebben (de distributie, inzonderheid van alcoholica, werkt ook in die richting). Zoo moeten ook in de restaurants, in de treinen en op de schepen „eenheidsmaaltijden” worden opgediend, van welke beperking men op de schepen slechts is vrijgesteld, als zij de laatste haven van Japan verlaten hebben en den koers naar het buitenland wenden.

Ook in de kleeding zal men moeten versoberen. Voorzover de textieldistributie hier al niet een handje meehelpt, zijn er gewillige vereenigingen genoeg, die bij hun propaganda voor een sober nationaal leven de kleeding van mannen en vrouwen met kritischen blik bezien, of zij soms geen teveel aan „weelde” verraaft, en ook niet te spreken zijn over „permanent-wave” en „make-up” van vrouwen en meisjes.

Wij doen er bij dit alles wel aan te bedenken, dat een vrij sterke reglementeering van het leven — en waarlijk niet alleen van het *openbare* leven! — den Japanners sinds eeuwen in het bloed en in de wetten zit. Maar ook als wij deze reserve in rekening brengen, blijven er nog genoeg feiten over om onze conclusie te rechtvaardigen, dat Japan met economische moeilijkheden te kampen heeft, die over het geheele land hun invloed doen gelden. Aan de schets, die hier van die feiten werd gegeven, valt reeds een en ander te zien van wat de huidige toestand voor de innerlijke structuur van Japan beteekent.

Mr. J. BARENTS.

DE INTERNATIONALE BEURSSITUATIE EN DE OORLOG.

Van oudsher gelden de beurzen als de barometers van het economische leven en eveneens als die van de politiek. Men kan zelfs zeggen, dat de beurzen op politieke feiten van eenig gewicht in zulk een mate reageeren, dat de economische factoren sterk op den achtergrond treden en zelfs dikwijls in het geheel niet in aanmerking worden genomen. Deze oude ervaring wordt ook in den tegenwoordigen oorlog weer bevestigd, want in de voornaamste beurscentra bepalen de politieke en militaire gebeurtenissen in hooge mate de hoofdtendenzen der koersontwikkeling, terwijl de zuiver economische factoren slechts een zeer bescheiden invloed op het koersbeeld uitoefenen.

In het onderstaande zullen wij trachten de koersontwikkeling op de voornaamste wereldbeurzen, in verband met de politieke en economische situatie, aan een korte beschouwing te onderwerpen. Tot dit doel onderscheiden wij de beurzen in drie hoofdgroepen en wel die der neutrale en non-belligerente staten, die der oorlogvoerende landen en die der bezette gebieden, van welke laatste groep Amsterdam en Brussel de voornaamste beurscentra zijn.

De volgende tabel toont de ontwikkeling van den internationalen beursindex, die uit de noteeringen op de negen toonaangevende effectenbeurzen wordt berekend. De eerste drie kolommen geven een koersstand weer aan het begin van den oorlog (Augustus 1939), aan het begin van het groote Deutsche offensief in het Westen (Mei 1940) en per midden Juni 1941. De drie laatste kolommen geven de procentueele veranderingen te zien gedurende deze tijdvakken, alsmede tijdens den geheelen duur van den oorlog.

Koersontwikkeling in de Vereenigde Staten.

De groote invloed van de politieke factoren en de uitwerking van de economische reglementeering door de Amerikaansche regeering op het koersbeeld van New-York

Internationale beursindex. (Einde 1927 = 100)

	26 Aug. 1939	11 Mei 1940	14 Juni 1941	Veranderingen in pCt.		
				Aug. 39- Mei 40	Mei 40- Juni 41	Aug 39- Juni 41
New-York	75.4	79.7	70.0	+ 6	- 12	- 7
Stockholm	23.7	18.7	22.3	- 21	+ 19	- 6
Zürich	50.4	46.3	58.6	- 8	+ 27	+ 16
Berlijn	47.9	57.0	75.7	+ 19	+ 33	+ 58
Milaan	140.4	163.9	226.3	+ 17	+ 38	+ 61
Londen	57.2	58.8	47.5	+ 3	- 19	- 17
Parijs	48.2	58.6	83.3	+ 22	+ 42	+ 73
Amsterdam	45.0	34.5	49.1	- 23	+ 42	+ 9
Brussel	29.8	26.5	73.4	- 11	+ 176	+ 146
Totaal	60.3	60.5	78.5	+ 0.3	+ 30	+ 30

vallen zeer duidelijk waar te nemen. Het ontstaan van een enorme goederenconjunctuur, die in de eerste plaats gebaseerd is op de bewapening, was tot dusver in geen enkel opzicht in staat de effectenkoersen te stimuleeren. Wel hebben daarentegen de politieke gebeurtenissen vooral buiten Amerika dikwijls onmiddellijk haar stempel op de ontwikkeling van Wall Street gedrukt.

In de volgende tabel hebben wij den Dow-Jones index der drie aandeelengroepen, alsmede Moodys' index der goederenprijzen en den door den Federal Reserve Board berekend index inzake den industriele activiteit voor de markantste tijdstippen der laatste twee jaar opgenomen.

	Dow-Jones			Moodys	Fed. Res. Board
	Spoorw.	Public. Util.	Industr.	Goederen- renpr.	Industr. activ. (mnd.)
30 Aug. '39	26.48	25.04	136.16	140.3	102
9 Mei 1940	31.17	24.85	148.17	162.0	105
10 Juni '40	22.79	18.03	111.84	154.4	121
7 Nov. '40	29.94	22.12	137.75	166.9	135
14 Juni '41	28.31	17.50	122.04	199.0	148 (Mei)
verand. Aug. 39— Juni '41					
in pCt.	+ 7	- 30	- 10	+ 42	+ 45

De bovenstaande cijfers wijzen op de enorme verschillen tusschen de ontwikkeling in het Amerikaansche bedrijfsleven en aan de beurzen. De industriele bedrijvigheid is met 45 pCt. gestegen, terwijl het gemiddelde prijsniveau in denzelfden tijd 42 pCt. is aangetrokken. De beurs heeft hierop in negatieven zin gereageerd, waarbij de belangrijkste groep, die der industrieelen 10 pCt., en de groep der public-utilities zelfs met 30 pCt. is gedaald. Alleen het gemiddelde der spoorwegen toont een stijging van 7 pCt. Een dergelijke uiteenlopende ontwikkeling tusschen het bedrijfsleven en de beurs komt hoogst zelden voor. De verklaring hiervoor is in hoofdzaak gelegen in de wereldpolitieke gebeurtenissen en de in verband hiermede door de Amerikaansche regeering genomen economisch-politieke maatregelen. Van de laatste dient de rigoreuze belasting der winsten te worden genoemd, waardoor de dividenddeclaraties der Amerikaansche ondernemingen in geen enkel opzicht in overeenstemming zijn met de bereikte bruto-winsten. Verder houden overwegingen, wat na den oorlog aangevangen moet worden met de ten deele geforceerde uitbreiding der industriele capaciteit, de koersen voortdurend onder druk.

Ook de op zichzelf staande fluctuaties aan de New-Yorksche beurs houden dikwijls verband met politieke gebeurtenissen. Zoo beleefde Wall Street in Mei 1940, toen de Europeesche oorlog in volle hevigheid begon, een buitengewoon groote koersdaling, waarbij de noteeringen met 25 pCt. teruggiepen. Deze koersdaling is tot dusver nog geenszins ingehaald. Aan den anderen kant

viel de eenige groote koersstijging ter gelegenheid van een gebeurtenis op binnenlandsch politiek terrein waar te nemen in November 1940, toen president Roosevelt voor een derden ambtstermijn werd herkozen. Hierdoor kon men een voortzetting en intensivering van de be wapening verwachten.

Koersontwikkeling op de beurzen van neutrale landen.

In Stockholm is het koersniveau in de eerste oorlogsphase tot Mei 1940 met 21 pCt. gedaald en daarna weer met 19 pCt. gestegen. De daling stond ongetwijfeld onder invloed van den oorlog tusschen Rusland en Finland, die voor Zweden dreigingen van verschillende zijden inhield. Bij de koersstijging, die daarna volgde, speelde ongetwijfeld de psychologische factor een belangrijke rol, dat de richting, die de oorlog in het voorjaar van 1940 nam, den druk wegnam, dat Zweden actief bij het conflict betrokken zou kunnen worden. Tegelijkertijd is economisch van belang geweest, dat Zweden zijn vroeger voornamelijk op Engeland en overzee gericht buitenlandschen handel steeds meer kon heroriënteren op het Europeesche continent. Tenslotte oefenden ook de geldovervloed in Zweden en de verhooging van het prijsniveau met 51 pCt. een zekeren stimulans op de beurs uit.

De voornaamste Zwitsersche beurs in Zürich toont in groote trekken eenzelfde beeld als Stockholm. Het koersniveau daalde in de eerste oorlogsperiode met 8 pCt. en steeg sindsdien weer met 27 pCt., zoodat de koersen per saldo aanzienlijk zijn opgelopen. In politiek en psychologisch opzicht waren en zijn in Zwitserland dezelfde factoren werkzaam als in Zweden; de aanvankelijke koersdaling bleef echter van meer beperkten omvang dan in Stockholm, omdat Zwitserland niet zoo gevaarlijk lag als Zweden. Economisch staat Zwitserland als grondstoffenarm land er onder de heerschende omstandigheden geenszins beter voor dan Zweden. De economische positie van Zweden is juist door den ertsrijkdom gunstiger. Het feit, dat de koersen te Zürich desondanks toch sterker zijn aangetrokken, moet voornamelijk worden toegeschreven aan den buitengewoon grooten overvloed aan middelen op de Zwitsersche geldmarkt, waartegenover, als gevolg van den stilstand in het internationale kapitaalverkeer, slechts weinig beleggingsmogelijkheden staan. Ook hier werkte het aantrekken der goederenprijzen, die, wat betreft den groothandel, tot dusver met niet minder dan 58 pCt. zijn gestegen, stimuleerend op de effectennoteringen.

Opwaartsche beweging te Berlijn en Milaan.

De Berlijnsche beurs toonde een zeer aanzienlijke opwaartsche beweging, waardoor het gemiddelde koerspeil met 58 pCt. is gestegen. Tegelijkertijd zijn de Duitsche groothandelsprijzen — in tegenstelling met de reeds genoemde landen — slechts met 4 pCt. gestegen. Wij hebben hier dus te maken met een in principe tegen gestelde ontwikkeling als in Amerika, namelijk een hausse op de effectenbeurs bij practisch onveranderde goederenprijzen. De stijging moet ongetwijfeld voor een aanzienlijk deel worden toegeschreven aan den psychologischen indruk, dien de succesvolle politieke en militaire activiteit heeft gemaakt. Daarnaast en ten deele ook als gevolg daarvan, spelen de toekomstverwachtingen der Duitsche industrie, alsmede de groote liquiditeit der geldmarkt en het gebrek aan beleggingsmateriaal, een niet onbelangrijke rol bij de opwaartsche beweging.

Op de belangrijkste beurs van Italië, Milaan, valt een bijna overeenkomstige koersbeweging als in Berlijn waar te nemen. De stijging was nog meer geaccentueerd, daar zij 61 pCt. bedroeg. Ook de motieven zijn voor het grootste deel identiek aan die te Berlijn.

Koersverloop te Londen en Parijs.

Een geheel andere ontwikkeling toonen de beurzen van Londen en Parijs. Londen toont in totaal een terug-

gang van 17 pCt. In de tweede oorlogsphase bedroeg de daling 19 pCt., nadat het koersniveau tot Mei 1940 met 3 pCt. was gestegen. De oorzaken van deze daling zijn niet moeilijk te vinden. Behalve de psychologische druk, als gevolg van het ongunstige verloop van den oorlog, dient nog genoemd te worden de hooge belastingheffing.

Reageerde Londen in zekeren zin natuurlijk op de politieke en economische situatie, Parijs toonde juist een tegenovergesteld beeld. Aan de beurs te Parijs en Lyon zijn de koersen sinds het begin van den oorlog met niet minder dan 73 pCt. gestegen, waarvan meer dan tweederde gedeelte gedurende de periode na de nederlaag en de bezetting van Frankrijk. Deze ontwikkeling kan zeer eigenaardig worden genoemd en het is wel een unicum in de geschiedenis, dat de beurzen van een land, dat een enorme nederlaag heeft geleden en waarin de toestand nog geenszins is opgehelderd, bijna verdubbelde koersen te zien geven. Een nauwkeurig onderzoek naar de economische situatie in Frankrijk en de werkelijk op de beurs van invloed zijnde factoren is in verband met het ontbreken van statistische gegevens moeilijk. Men zal evenwel niet ver van de waarheid af zijn, wanneer men de opvatting is toegedaan, dat de sterke uitbreiding van den geldomloop in Frankrijk en de met het oog op het gevaar van inflatie waar te nemen vlucht in „Sachwerte” niet vreemd zijn geweest aan de ongebruikelijke ontwikkeling van het koersniveau.

De beurzen van Amsterdam en Brussel.

Tenslotte willen wij nog enkele woorden wijden aan de beide belangrijke beurzen in het bezette gebied, namelijk Amsterdam en Brussel. Aan beide beurzen voltrok zich in de tweede helft van het vorige jaar een sterke koersstijging, nadat tot Mei van dat jaar de koersen belangrijk waren teruggelopen. In de eerste phase van den oorlog liepen de koersen aan de Amsterdamsche beurs met 23 pCt. terug, terwijl sindsdien weer een stijging intrad met 42 pCt. Aan de Brusselsche beurs was deze beweging veel heftiger. Hier bedroeg de daling 11 pCt. en de stijging 176 pCt. In Nederland was de koersstijging voor een groot deel gebaseerd op hoopvolle verwachtingen ten aanzien van de bedrijvigheid in industrie, handel, scheepvaart en koloniale bedrijven na den oorlog. Verder speelt het feit, dat het technische apparaat van bedrijfsleven en verkeer grootendeels gespaard bleven voor groote verwoestingen een groote rol. In België is deze situatie niet zoo gunstig als in Nederland. Desondanks is het koersniveau te Brussel veel sterker gestegen, aan welke stijging waarschijnlijk wel dezelfde factoren en overwegingen ten grondslag zullen liggen als in Frankrijk.

Uit bovenstaande beschouwing blijkt duidelijk, dat politieke en economische factoren, doch in de eerste plaats de politieke, het spel der koersen beheerschen. De omstandigheid, dat in bijna alle landen der aarde de economische gebeurtenissen en maatregelen, welke van invloed zijn op de beurs, meestal in verband staan met de politieke ontwikkeling, accentueert deze tendens nog meer.

J. C. WOLSE.

ONTVANGEN BOEKEN, BROCHURES EN STATISTIEKEN.

BOEKEN.

Handleiding voor de toepassing der Kinderbijslagwet door Dr. W. F. de Gaay Fortman en Mr. A. C. M. van de Ven. (Alp. en aan den Rijn 1941; N. Samsom N.V. Prijs f 4.25. 224 blz.).

Deze Handleiding wil niet anders zijn dan een praktische leidraad voor hen, die in eenigerlei functie bij de uitvoering van de Kinderbijslagwet betrokken zijn. Daarom is de vorm

gekozen van een artikelsgewijze behandeling, waardoor het naslaan wordt vergemakkelijkt. Vooraf gaat een inleiding, waarin de geschiedenis van de totstandkoming der wet wordt behandeld.

De Nederlandsche Mijnwetgeving, wetten, besluiten, beschikkingen, regelingen betreffende het mijnwezen, verzameld door Mr. N. C. Couvée en Mr. P. H. Ritter Jr. (Haarlem 1941; H. D. Tjeenk Willink en Zoon N.V. Prijs geb. f 4.90. 457 blz.).

In dezen derden nieuwen druk, bewerkt door Mr. N. C. Couvée, werden ook de sedert 1928 (tweede druk) nieuw verschenen of gewijzigde wetten, besluiten, enz. opgenomen.

Het sierteeltcentrum Boskoop door Jan van Wijk. (Utrecht 1941; Kemink en Zoon. 119 blz.).

In deze studie, waarop de schrijver aan de Universiteit te Utrecht is gepromoveerd tot doctor in de letteren en wijsbegeerte, wordt getracht, vanuit den gezichtshoek van den sociaal-geograaf, een inzicht te verkrijgen in de problemen, welke zich in het sierteeltcentrum Boskoop voordoen.

Sociale Opbouw door Dr. P. J. Bouman (Amsterdam 1941; H. J. Paris. Prijs ing. f 1.25*, geb. f 1.75*. 88 blz.).

Dit boekje, als No. 3 in de serie „Bouwstenen voor een nieuwe samenleving” onder leiding van Dr. P. J. Bouman verschenen, wil de vraagstukken van sociālen opbouw benaderen:

1o. door een historisch-gefundeerd betoog in dien zin, dat het wil aantoonen, hoe wij door de erfenis van het verleden en tengevolge daarvan ook door de tegenwoordige situatie, een bepaalde richting zullen moeten volgen;

2o. door het sociale vraagstuk, meer dan meestal geschiedt, in verband met cultureele en staatkundige verschijnselen te behandelen en daarbij met klem op te komen tegen de misvatting, dat sociale opbouw slechts een organisatorisch probleem zou zijn.

Enkele arbeidsproblemen van de Wieringermeer door J. Godefroy. No. 8 Sociografische sectie van de publicaties van de Stichting voor het Bevolkingsonderzoek in de drooggelegde Zuiderzeepolders. (Alphen aan den Rijn 1941; N. Samsom N.V. Prijs voor inteekenaren f 1.50*, afzonderlijk besteld f 1.90*. 74 blz.).

In deze studie is een onderzoek ingesteld naar de oorzaken van de moeilijkheden, welke zich in de eerste Zuiderzeedroogmakerij, de Wieringermeer, hebben voorgedaan bij den overgang van arbeiders uit den dienst der overheid in dien van particulieren. Aan enkele hiermede samenhangende vraagstukken, zooals o.m. de bevolkingsconcentratie in landbouwgebieden, werd eveneens aandacht besteed.

De cultureele beteekenis der psychotechniek door Dr. Ph. M. van der Heijden. (Groningen—Batavia 1941; J. B. Wolters' Uitgevers-Maatschappij N.V. Prijs f 7.85*, 347 blz.).

Naast eenige algemeene beschouwingen over de psychotechnische methoden, waarbij o.a. de onvolkomenheden van de bekende legertests worden in het licht gesteld en wegen worden aangegeven om aanleg en aangeleerde kennis zuiverder te onderscheiden, worden in dit boek resultaten vermeld van talrijke eigen psychotechnische onderzoekingen van den schrijver, welke op menig punt tot verrassende uitkomsten leiden.

Handelingen in strijd met de wet of de goede zeden in het belastingrecht, door Mr. Dr. L. M. M. Nijst. (Roermond 1941; H. van der Marck's Uitgevers-Mij. N.V. Prijs f 3,—. 172 blz.).

Toelichting tot de besluiten Nos. 30/1941 en 31/1941, betreffende de voor de provinciën, de gemeenten, het gemeentefonds en het werkloosheidssubsidiefonds voor het jaar 1941 getroffen voorzieningen door Mr. G. W. Toebes. (Alphen aan den Rijn 1941; N. Samsom N.V. Prijs f 1.40. 72 blz.).

Deel I van de Reeks van toelichtingen onder leiding van Mr. H. W. J. Mulder en A. Vogel, verschenen in de serie De voorzieningen van het rijk met betrekking tot de gemeente-financiën.

De voorzieningen van het Rijk met betrekking tot de gemeente-financiën, Deel II. Toelichting Besluit No. 18/1941 door N. A. Nap. (Alphen aan den Rijn 1941; N. Samsom N.V. Prijs f 1.90. 92 blz.).

Hoofdzaken uit de organisatie en techniek van de handel door W. Speerstra. (Groningen—Batavia 1941; J. B. Wolters' Uitgevers-Maatschappij N.V. Prijs ing. f 5.75*, geb. f 6.20*. 419 blz.).

Van dit voor het handelsonderwijs nuttige boek is thans de vijfde druk verschenen. Enkele actuele onderwerpen werden uitvoeriger behandeld.

Beginselen van de handelskennis door W. Speerstra en J. van Manen. (Groningen—Batavia 1940; J. B. Wolters' Uitgevers-Maatschappij N.V. Prijs geb. f 2.35, ingen. f 2.—. 212 blz.).

Welke deurwaarder? door de heeren K. Droog en G. G. M. Verhagen. Vierde, herziene druk. Uitgave van den Bond van Procureurs en Deurwaardersklerken en Candidaat-Notarissen. (Assen 1940; van Gorcum en Comp. N.V. (G. A. Hak en H. J. Prakke). Prijs f 2.—. 65 blz.).

Opbergen, Kantoortechnisch Handboek over opbergmethoden en -hulpmiddelen door Ing. G. Schuurmans Stekhoven. (Amsterdam z.; N.V. Wed. J. Ahrend en Zoon. Prijs f 1.50. 104 blz.).

Etude critique de l'intervention de l'Etat dans la politique de crédit des banques de dépôts door Eugène Smits. (Brussel 1940; Imprimerie Cools. 290 blz.).

BROCHURES.

Vijf maal vijftwintig jaar wetenschap in Nederland.

Deze brochure bevat de redevoeringen door Dr. J. Huizinga: „De wetenschappen in het algemeen en die der afdeeling letterkunde”, en Dr. J. van der Hoeve: „De wetenschappen der afdeeling natuurkunde” gehouden in de vereenigde vergadering der Nederlandsche Akademie van Wetenschappen op 7 April 1941, ter herdenking van hare oprichting op 6 April 1816.

Zakenman en prijspolitiek. Een wegwijzer voor het Nederlandsche Bedrijfsleven. Uitgegeven door den dienst van den Gemachtigde voor de Prijzen. (Den Haag 1941. Verkrijgbaar op schriftelijke aanvraag bij den Dienst van den Gemachtigde voor de Prijzen. 83 blz.).

Rond het betaalzegelstelsel door Ir. A. van Ouwel. (Amsterdam 1941; Uitgave van de Amsterdamsche Vereeniging van Betaalzegelkassen. 32 blz.).

Nederland en Indonesië door Raden Mas Noto Soeroto. (Deventer 1941; Uitgeverij W. van Hoeve. 42 blz.).

STATISTIEK.

Distributiekosten-statistiek van de Grossierderij in koloniale waren en aanverwante artikelen 1939, uitgegeven door het Centraal Bureau voor de Statistiek. (Den Haag 1941; Rijksuitgeverij. Prijs f 0.50. 49 blz.).

OVERHEIDSMATREGELEN OP ECONOMISCH GEBIED.

HANDEL EN NIJVERHEID.

Arbeid op Zondag. De geldende voorschriften van het Nederlandsche recht, waarbij aan leden van kerkgenootschappen, die een anderen dag dan den Zondag als rustdag hebben, de mogelijkheid wordt verleend om op Zondag te werken, resp. winkels open te houden, wordt afgeschaft. (E. V. 4/7/41, pag. 980; V. B. No. 26).

Non-ferrometalen. Vaststelling van de vergoeding voor de in te leveren metalen voorwerpen. (E.V. 4/7/41, pag. 975; Stct. No. 123).

Oliën en vetten. Verplichte opgave bij het Rijksbureau voor Aardolieproducten van voorraden van oliën en vetten. (E. V. 4/7/41, pag. 978; Stct. No. 125).

Prijsregeling. Nadere prijsregelingen inzake melk en zuivelproducten, vervoerprijzen en geslagen schrot. (E. V. 4/7/41, pag. 971/72; Stct. No. 124). Prijsvoorschriften met betrekking tot de tapijtindustrie, zeep, inlandsche scheerwol, vroege aardappelen en beenderen. (E. V. 27/6/41, pag. 937/38; Stct. Nos. 116 en 118).

Surrogaten. Nadere bepalingen inzake het vervaardigen en in den handel brengen onder bepaalden naam van koffie- en theesurrogaten in verband met de in dezen zin gewijzigde betreffende bepalingen van de Warenwet. (E.V. 27/6/41, pag. 940; Stct. No. 118).

Wol. Regeling voor het inzamelen van inlandsche scheerwol. (E.V. 27/6/41, pag. 939).

Zeilen. Sinds 21 Juni j.l. zullen zeilen bestemd voor binnen- en zeescheepvaart alleen op een afleveringsvergunning mogen worden afgeleverd. (E.V. 27/6/41, pag. 940).

Zuidvruchten. Nadere regeling met betrekking tot importeurs van gedroogde zuidvruchten; hierbij wordt onder meer een wekelijksche opgave van den afzet in die periode bij de Groenten- en Fruitcentrale verplicht gesteld. (E. V. 4/7/41, pag. 978; Stct. No. 122).

LANDBOUW EN VOEDSELVOORZIENING.

Aardappelen. Opheffing van het rooiverbod voor vroege aardappelen met ingang van 20 Juni 1941. Nadere voorschriften inzake den aanvoer van deze aardappelen op de veilingen, ontheffing van het vervoer en afleveringsverbod, gegrond op Koninklijk Besluit van 28 Augustus 1939, Staatsblad 6797, ten aanzien van aardappelwezels. (E.V. 27/6/41, pag. 940/61; Stct. No. 118). In verband met de poterregeling 1941 wordt er den handelaren in pootaardappelen op gewezen, dat het vóórkoopen van poters niet zal worden toegestaan. (E. V. 4/7/41, pag. 978).

Akkerbouwproducten. Nadere regeling inzake het inleveren van granen, zaden en peulvruchten. (E. V. 4/7/41, pag. 979).

Boter. Nadere voorschriften inzake het bereiden van boter (E.V. 27/6/41, pag. 941; Stct. No. 119). Nadere omschrijving in een aanvulling van het Crisis-Zuivelbesluit 1940 (Regeling boterhandel) van het begrip „het fabriekmatig produceeren van boter”, zulks o. m. met het oog op de afgifte van karnvergunningen, alsmede ten aanzien van de indeeling van de boter in prijsklassen. (E. V. 4/7/41, pag. 978; Stct. No. 122).

Groenten. Het verduurzamen van warmoezerijgewassen wordt bij het Groentenconservenbesluit 1941 I aan vergunning van de Groenten- en Fruitcentrale onderworpen. (E. V. 4/7/41, pag. 976; Stct. No. 122).

Hooi en stroo. Voorschriften inzake de organisatie van den handel in hooi en stroo. (E. V. 4/7/41, pag. 979).

Landbouwwerkzaamheden. Regeling voor het aanvragen van motorbrandstof en vaste brandstof voor landbouwwerkzaamheden. (E. V. 4/7/41, pag. 979/80).

Margarine en Vetten. Grossiers en kleinhandelaren, die nog over voorraden margarine en zetten beschikken, en deze thans — in verband met het feit, dat ook op de vetkaart uitsluitend boter wordt geleverd — niet aan hun klanten kunnen verkoopen, kunnen zich resp. tot de Nederlandsche Zuivelcentrale en de plaatselijke districtiedienst wenden teneinde te vernemen hoe en waar zij deze voorraden van de hand kunnen doen. (E.V. 27/6/41, pag. 941). Wijziging van het Zuivelbesluit 1941 (Spijsvetten, spijsoliën, en vètzuren), waarbij de Zuivelcentrale thans ook voorschriften kan geven met betrekking tot de fabricage van en den handel in margarine. (E. V. 4/7/41, pag. 977/78; Stct. No. 122).

Tuinbouwproducten. Heffing van $\frac{1}{2}$ pCt. van de factuurwaarde (bij uitvoer) voor door de Nederlandsche Groenten- en Fruitcentrale verleende uitvoermachtigingen voor tuinbouwgewassen naar andere landen dan Duitschland. (E.V. 27/6/41, pag. 940; Stct. No. 120).

Vee. Voorschriften inzake het verhandelen of voorhanden hebben van stierkalveren. (E.V. 27/6/41, pag. 942; Stct. No. 119).

Visscherij. Van overheidswege kunnen credieten worden verleend voor het uitrusten van stoomvisschersvaartuigen, indien de eigenaar zelf niet over voldoende middelen beschikt. In verband met de gasoliepositie zullen uitsluitend credieten worden verleend ten behoeve van stoomvisschersvaartuigen (E. V. 4/7/41, pag. 976).

Vogelzaad. Regeling voor het afleveren van vogelzaad aan houders van zang-, sier- of volièrevogels. (E. V. 4/7/41, pag. 979; Stct. No. 124).

Vruchtenpulp. Voorschriften inzake het voorhanden hebben van vruchtenpulp van oogst 1940 of vroegere jaren. (E. V. 4/7/41, pag. 976).

Zuivelproducten. Vaststelling bij het Zuivelbesluit 1941 (Heffingen) van de bedragen, welke bij aflevering en bereiding van consumptiemelk, kaas, melkpoeder en gecondenseerde melk zullen worden geheven. (E. V. 4/7/41, pag. 976/77).

GELD-, CREDIET- EN BANKWEZEN EN BELASTINGEN.

Betalingsverkeer met het buitenland. Nadere regelingen inzake het betalingsverkeer met *Finland* en het *Protectoraat Bohemen en Moravië*. (E. V. 9/7/41, pag. 973/74).

Betaalmiddelen. Aanvulling op het besluit betreffende den invoer van binnen- en buitenlandsche betaalmiddelen met betrekking tot in Dinar uitgedrukte betaalmiddelen, welke in het oorspronkelijke Zuid-Slavië in omloop waren. (E.V. 27/6/41, pag. 942).

Dividendbelasting. Als voorheffing op de inkomsten- en winstbelasting wordt thans een dividendbelasting ad 15 pCt. van de bruto-opbrengst uit aandelen en dergelijke stukken geheven. (E.V. 4/7/41, pag. 975; V. B. No. 26)

Effecten. Voorschriften inzake de verplichte aanbieding van buitenlandsche effecten door ingezetenen. (E. V. 4/7/41, pag. 975; V. B. No. 26).

MAANDCIJFERS.

Maandcijfers en weekcijfers betreffende den economischen toestand van Nederland.
(Centraal Bureau voor de Statistiek)

Omschrijving maandcijfers	Eenheid	1940								1941					
		Mei	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Jan.	Febr.	Mrt.	Apr.	Mei	Juni
Giroverkeer.															
Nederlandsche Bank.....	f 1.000.000	988	948	1026	1282	1536	1804	1653	1549	1691	2672	1951	1883	1978	
Postchèque- en Girodienst	f 1.000.000	895	1220	1325	1365	1247	1447	1517	1394	1380	1345	1445	1435	1615	1437
Rentestanden.															
Wisseldisconto Nederl. Bank	%	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	2,93
Prolongatierente, A'dam ..	%	3,21*)	*	2,92*)	3,00	2,82	2,75	2,75	2,75	2,75	2,75	2,75	2,75	2,67	2,25
Callgeldnoteringen, ,, ..	%	0,92	1,15	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25	1,64	1,25	1,25	1,25	1,25
Rendement oblig. *) ..	%	*	*	*	*	*	4,20	4,24	4,25	4,23	4,56	4,63	4,32	4,13	4,13
Hypotheekrente onroerende goederen	%	4,33	4,43	4,51	4,46	4,48	4,43	4,33	4,24	4,23	4,29	4,24	4,19	4,18	\$4,18
Hypotheekrente schepen ..	%	5,53	5,46	4,90	5,07	5,62	5,26	5,26	5,47	5,33	5,44	5,37	5,43	5,17	\$5,17
Koersen van Aandeelen.															
Algemeen indexcijfer.....	1930=100	*	*	*	*	94,3	104,1	112,7	116,1	120,0	113,4	115,1	126,5	121,6	117,1
Nijverheid ..	1930=100	*	*	*	*	104,6	115,6	120,7	125,1	131,8	126,2	128,5	141,8	137,2	133,1
w.o. prod.middelen industr.	1930=100	*	*	*	*	99,3	109,6	113,1	118,0	126,2	120,8	123,0	134,3	130,3	127,1
cons. goederen industr.	1930=100	*	*	*	*	111,6	123,6	130,6	134,5	139,2	133,4	135,8	151,7	146,2	141,1
Spaarbanken.															
Rijkspostspaarbank, inlagen	f 1.000.000	6,62	5,07	9,06	10,26	8,96	10,02	9,68	7,52	8,04	8,64	8,74	7,99	10,86	9,25
Rijkspostspaarbank, terugbetalingen	f 1.000.000	26,25	32,01	36,78	30,43	19,51	27,59	34,68	27,13	20,86	18,75	13,91	17,62	13,04	9,50
Bijzondere spaarb., inlagen	f 1.000.000	8,52	8,11	10,81	11,88	10,09	12,09	13,25	9,14	13,24	11,16	11,37	11,15	15,44	
Bijzondere spaarbanken, terugbetalingen	f 1.000.000	18,29	20,00	21,99	18,07	15,22	18,57	20,96	18,36	18,62	20,35	12,89	15,65	14,61	
Hypotheken. (nwg-inschrijv.)*															
Totaal ..	f 1.000.000	25,89	15,81	29,25	22,72	25,13	34,86	34,67	38,26	22,29	22,06	23,34	32,63	\$38,76	
w.v. op gebouwen ..	f 1.000.000	17,59	11,21	18,65	17,96	20,54	28,81	27,95	31,59	18,53	18,96	19,10	25,05	\$29,46	
op landerijen ..	f 1.000.000	8,10	3,19	3,55	3,54	4,18	4,18	6,41	5,96	3,49	2,88	3,85	5,00	\$8,59	
op schepen ..	f 1.000.000	0,20	1,41	7,05	1,22	0,41	0,52	0,31	0,71	0,27	0,22	0,38	2,58	\$0,73	
Werkloosheid.															
Werkloosheidsd. (excl. landb.)	%	24,3	25,0	20,0	16,8	15,3	14,6	14,9	17,3	23,6	21,1	15,4	13,2		
Aantal werkl. einde maand ingesch. bij Arbeidsbureaux	f 1.000	270,9	232,3	190,3	157,2	142,7	150,8	143,2	253,1	265,9	183,0	119,5	108,9		
Werkverruimingen werkloozenz.															
Aantal tewerkgesteld bij werkverruimingen ..	f 1.000	54,3	60,9	54,7	54,0	56,2	53,2	50,9	0,7	2,6	33,1	52,8	56,1		

1941

Omschrijving weekcijfers.	Eenheid	1941														
		24 Febr./1 Mrt.	3/8 Mrt.	10/15 Mrt.	17/22 Mrt.	24/29 Mrt.	31 Mrt./5 April	7/12 April	14/19 April	21/26 April	28 April/3 Mei	5/10 Mei	12/17 Mei	19/24 Mei	26/31 Mei	2/7 Juni
Percentage werkloosheidsdagen (excl. landbouw) ..	%	—	\$16,4	—	—	\$14,5	—	\$13,7	—	\$13,5	*	\$12,9			\$12,5	
Totaal aantal werkzoekenden*) (einde van de week)	1.000	226	213	196	187	183	181	179	179	175	*	178	177	179	177	176
w.o. geheel werkloos (excl. werkverruiming)	1.000	182	162	138	125	119	116	113	112	108	*	113	112	111	108	108
Aantal personen geplaatst bij werkverruiming *)	1.000	31	37	48	52	53	54	55	56	55	*	58	57	58	59	59
Aantal personen geplaatst in Duitsland*)	1.000	103	104	106	107	107	108	109	110	111	*	114	115	116	117	118
Idem in Frankrijk*)	1.000	—	—	9	10	11	12	14	15	16	*	18	20	21	21	21

§ = voorloopig cijfer. * = onbekend. *) Volgens opgave van De Ned. Bank. Berekend van 2 Staatsleeningen, 1 gemeenteleening, 1 provinciale leening, 2 industriële leeningen, 1 tramwegobligatie, 1 pandbrief. **) Hieronder niet begrepen enkele hypotheeken, waarvan de geldschifter niet bekend is. *) 1—9 Mei. *) 15—31 Juli. *) Volgens opgave van het Rijksarbeitsbureau. *) Volgens opgave van het Bureau Loononderzoek van het Departement van Sociale Zaken. **) Onder aftrek van de teruggekeerden, voor zoover bekend bij de organen der arbeidsbem. Gegevens van het Rijksarbeitsbureau.

Omzetbelasting. Bij resoluties d.d. 17 Juni 1941 worden nadere richtlijnen gegeven betreffende de aanwijzing van goederen, welke niet onderworpen zijn aan het tarief van 5 pCt. (E.V. 27/6/41, pag. 942).

Wijziging en aanvulling van het Besluit op de Omzetbelasting 1940. (E. V. 4/7/41, pag. 974/75; V. B. No. 26).

VERKEER.

Postverkeer. Het postverkeer met de vroegere Zuid-Slavische gebieden is thans weer opgesteld. (E. V. 4/7/41, pag. 975).

BANKDISCONTO'S.

Ned. (Disc. Wiss. 2½ 28 Juni '41	Lissabon	4 11 Aug. '37
Bk. (Bel. Bl. Eff. 3½ 28 Aug. '39	Londen	2 26 Oct. '39
Vrsch. in R.C. 3½ 28 Aug. '39	Madrid	4 28 Nov. '38
Athene	N.-York F.R.B. 1 27 Aug. '37	
Batavia	Oslo	4½ 21 Sept. '39
Belgrado	Parijs	1½ 17 Mrt. '41
Berlijn	Praag	3 1 Jan. '36
Boekarest	Pretoria	3½ 15 Mei '33
Brussel	Rome	4½ 18 Mei '36
Boedapest	Stockholm	3½ 17 Mei '40
Calcutta	Tokio	3,46 11 Mrt. '38
Helsingfors	Warschau	4½ 18 Dec. '37
Kopenhagen	Zwits. Nat. Bk. 1½ 25 Nov. '36	

*) 3% voor wissels, promessen en leeningen met een looptijd van meer dan 120 dagen.

STATISTIEKEN.

ZILVERPRIJS

GOUDPRIJS

	Londen *)	N. York *)	A'dam *)	Londen*)
8 Juli 1941..	23 3/8	34 3/8	8 Juli 1941..	2125
9 " 1941..	23 3/8	34 3/8	9 " 1941..	2125
10 " 1941..	23 3/8	34 3/8	10 " 1941..	2125
11 " 1941..	23 3/8	34 3/8	11 " 1941..	2125
12 " 1941..	—	—	12 " 1941..	2125
14 " 1941..	23 3/8	34 3/8	14 " 1941..	2125
15 Juli 1940..	22 1/8	34 3/8	15 Juli 1940..	—
23 Aug. 1939..	18 1/8	37 1/8	23 Aug. 1939..	2110

*) In pence p. oz. stand. *) Foreign silver in \$c. p. oz. fine. *) In gulden per kg 1000/1000. *) In sh. p. oz. fine.

KOERSEN VASTGESTELD DOOR HET NEDERLANDSCHE CLEARINGINSTITUUT. (met data van vaststelling)

Belga's	30.14	7 Aug. '40	Turksche	1.45½	29 Dec. '39
Zw. Francs ..	43.56	11 Oct. '40	Ponden	2.30	25 Nov. '40
Fr. Francs ..	3.77	6 Mrt. '41	Lewa (Bulgarije)	6.48	10 Dec. '40
Lires	9.91	3 Juli '41	Pengoe (Hongarije)	36.52	20 Dec. '40
Deensche Kr.	36.37	17 Febr. '41	(oude schuld)	35.00	28 Jan. '41
Noorsche Kr.	42.82	21 Dec. '40	Pengoe	37.68	11 Febr. '41
Zweedsche Kr.	44.85	13 Aug. '40	(nwe. schuld)	37.68	14 Febr. '41
Finsche Mark	3.82	2 Juli '41	Zloty (Polen)	1.28	24 April '41
Dinar (Joego-Slavie)	3.43	16 Aug. '40	(oude schuld)	6.58	10 Juli '41
Dinar	3.77	1 Juli '41	Slow. Kr.	6.48	10 Juli '41

OFFICIEELE WISSELKOERSEN NEDERLANDSCHE BANK.
Valuta's (schriftelijk en t.t.)

	N.-York	Brussel	Zürich	Stockh.	Helsinki
8 Juli 1941	1.88 ² / ₁₆	30.14	43.67	44.85 ¹ / ₂	3.81 ¹ / ₂
9 " 1941	1.88 ² / ₁₆	30.14	43.67	44.85 ¹ / ₂	3.81 ¹ / ₂
10 " 1941	1.88 ² / ₁₆	30.14	43.67	44.85 ¹ / ₂	3.81 ¹ / ₂
11 " 1941	1.88 ² / ₁₆	30.14	43.67	44.85 ¹ / ₂	3.81 ¹ / ₂
12 " 1941	1.88 ² / ₁₆	30.14	43.67	44.85 ¹ / ₂	—
14 " 1941	1.88 ² / ₁₆	30.14	43.67	44.85 ¹ / ₂	—
Laagste d.w.	1.88 ² / ₁₆	30.11	43.63	44.81	3.81
Hoogste d.w.	1.88 ² / ₁₆	30.17	43.71	44.90	3.82
Muntpariteit	1.469	24.906	48.003	66.671	6.266

KOERSEN TE NEW-YORK. (Cable).

Data	London (\$ per £)	Parijs (\$ per 100 fr.)	Berlijn (\$ p. 100 Mk.)	Amsterdam (\$ p. f 100)
8 Juli 1941	4.03 ¹ / ₂	2.35	40.05	—
9 " 1941	4.03 ¹ / ₂	2.35	40.05	—
10 " 1941	4.03 ¹ / ₂	2.35	40.05	—
11 " 1941	4.03 ¹ / ₂	2.36	40.05	—
12 " 1941	4.03 ¹ / ₂	2.36	40.03	—
14 " 1941	—	—	—	—
15 Juli 1940	3.86 ² / ₁₆	—	40.05 ¹ / ₂	—
Muntpariteit	4.86	3.90 ² / ₁₆	23.81 ¹ / ₂	40 ² / ₁₆

1) Nominaal.

KOERSEN TE LONDEN.

Plaatsen en landen	Not. eenh.	7—12 Juli '41 Laagste	12 Juli '41 Hoogste	12 Juli 1941	30/6—5/7 '41 Laagste	5 Juli 1941 Hoogste
Officieel:						
New York	\$ p. £	4.02 ¹ / ₂	4.03 ¹ / ₂	4.03	4.02 ¹ / ₂	4.03 ¹ / ₂
Parijs	Fr. p. £	—	—	—	—	—
Stockholm	Kr. p. £	16.85	16.95	16.90	16.85	16.90
Montreal	\$ p. £	4.43	4.47	4.45	4.43	4.47
Buenos Aires	Pes. p. £	16.95 ¹ / ₂	17.13	17.04 ¹ / ₂	16.95 ¹ / ₂	17.13
Niet-Officieel:						
Alexandrië	P. p. £	97.50	97.50	97.50	97.50	97.50
Athene	Dr. p. £	—	—	—	—	—
Bangkok	Sh. p. £	—	—	—	—	—
Bombay	d. p. r.	17.96	17.96	17.96	17.96	17.96
Budapest	d. p. £	—	—	—	—	—
Hongkong	P. p. £	15.—	15.—	15.—	15.—	15.—
Istanbul	T£ p. £	—	—	—	—	—
Kobe	d. p. yen	14.25	14.25	14.25	14.25	14.25
Lissabon	Escu. p. £	99.80	100.20	100.—	99.80	100.20
Madrid	P. p. £	40.50	40.50	40.50	40.50	40.50
Montevideo	d. p. p.	—	—	—	—	—
Rio de Janeiro	d. p. mil.	—	—	—	—	—
Sjanghai	d. p. \$	3.18	3.22	3.18	3.31	3.31
Singapore	d. p. \$	28.16	28.16	28.16	28.16	28.16

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen	30 Juni 1941	7 Juli 1941
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Nederlandsche Bank	f 11.950.101,08	f 577.787,20
Saldo b. d. Bank voor Ned. Gemeenten	„ 1.799.493,05	„ 673.899,49
Voorschotten op ultimo Mei 1941 aan de gemeenten verstrekt op aan haar uit te keeren hoofdsom der pers. bel., aand. in de hoofdsom der grondbel. en der gem. fondsbel., alsmede op de op die belastingen en op de vermogensbelasting	„ 6.120.928,81	„ 6.120.928,81
Voorschotten aan Ned.-Indië ¹⁾	„ 144.451.494,35	„ 144.371.916,25
Idem voor Suriname ¹⁾	„ 10.306.160,94	„ 10.321.048,44
Idem aan Curaçao ¹⁾	„ 279.788,71	„ 319.788,71
Kasvord. wegens creditverstrekking a. h. buitenland	„ 69.201.350,42	„ 69.494.388,—
Daggeldleeningen tegen onderpand	—	—
Saldo der postrek. van Rijks-comptabelen	„ 62.681.967,92	„ 70.090.100,33
Vordering op het Alg. Burg. Pensioenfonds ¹⁾	„ —	„ —
Vordering op andere Staatsbedr. en instellingen ¹⁾	„ 26.814.958,42	„ 23.176.889,07

Verplichtingen

Voorschot door de Ned. Bank ingevolge art. 16 van haar octrooi verstrekt	—	—
Voorschot door de Ned. Bank in reken.-cour. verstrekt	—	—
Schuld aan de Bank voor Ned. Gemeenten	—	—
Schatkistbiljetten in omloop	f 140.416.000,—	f 136.244.000,—
Schatkistpromessen in omloop	„ 1446.300.000,— ¹⁾	„ 1456.100.000,— ¹⁾
Daggeldleeningen	—	—
Zilverbons in omloop	„ 85.891.143,50	„ 86.686.000,—
Schuld op ultimo Mei 1941 aan de gemeenten weg. a. h. uit te keeren hoofds. d. pers. bel., aand. i. d. hoofds. grondb. e. d. gem. fonds. d. d. alsmede op die bel. en op de vermogensbelasting	„ —	„ —
Schuld aan het Alg. Burg. Pensioenfonds ¹⁾	„ 13.574.199,50	„ 1.087.121,03
Id. aan het Staatsbedr. der P. T. en T. ¹⁾	„ 154.947.931,36	„ 171.783.181,63
Id. aan andere Staatsbedrijven ¹⁾	„ 33.477.185,68	„ 33.357.185,68
Id. aan div. instellingen ¹⁾	„ 233.033.438,79	„ 235.965.656,62

1) In rekg. crt. met 's Rijks Schatkist 1) Rechtstreeks bij De Nederlandsche Bank f 88.000.000,— 1) Idem f 85.000.000,—

DE NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte balans op 14 Juli 1941.

Activa.	
Binnenl. Wissels, Promessen, enz.	f 60.500.000
Hfdbank. f	60.500.000
Bijbank. „	—
Agentsch. „	76.100
Papier op het Buitenland	f 356.971.344
Af: Verkocht maar voor de bank nog niet afgevoerd	—
Beleeningen incl. voorschotten in rekening-courant op onderpand	f 142.403.525 ¹⁾
Hfdbank. f	142.403.525 ¹⁾
Bijbank. „	2.975.370
Agentsch. „	29.268.834
Op Effecten enz.	f 174.647.729 ¹⁾
Op Goederen en Ceelen	„ 168.161
Voorschotten aan het Rijk	„ 174.647.729 ¹⁾
Munt en muntmateriaal: Gouden munt en gouden muntmateriaal	f 1.022.610.397
Zilveren munt, enz.	„ 12.966.402
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds	„ 1.035.576.799
Gebouwen en meubelen der Bank	„ 4.000.000
Diverse rekeningen	„ 212.986.689
	f 1.913.380.856

Passiva.

Kapitaal	f 20.000.000
Reservefonds	„ 5.368.354
Bijzondere reserves	„ 16.583.835
Pensioenfonds	„ 11.723.412
Bankbiljetten in omloop	„ 1.684.525.150
Bankassigtiën in omloop	„ 11.544
Rek.-Courant } Van het Rijk	f —
saldo's } Van anderen	„ 172.780.243
Diverse rekeningen	„ 2.388.318
	f 1.913.380.856
Beschikbaar metaalsaldo	f 295.867.135
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de bank gerechtigd is	„ 739.667.838
Schatkistpapier, rechtstreeks bij de bank ondergebracht	„ 54.000.000
1) Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99) f	55.341.825

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Gouden munit en ¹⁾ muntmater.	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikb. Metaal-saldo	Dek-rings-perc.
14 Juli '41	1.022.610	1.684.525	172.792	295.867	55,7
7 " '41	1.022.590	1.682.505	170.268	298.862	55,4
30 Juni '41	1.022.583	1.686.375	166.456	299.119	56
6 Mei '40	1.160.287	1.158.613	255.183	607.042	83
Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-prom. rechtr.	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Div. reken. (act.)
14 Juli '41	60.576	54.000	174.648	356.971	212.987
7 " '41	91.576	85.000	175.468	340.166	207.902
30 Juni '41	94.579	88.000	194.079	307.761	218.698
6 Mei '40	9.853	—	217.756	750	20.648

1) Per 1 April 1940 herwaardeering van den goudvoorraad op basis van een depreciatie-percentage van 18 pCt.

GEZAMENLIJKE STATEN VAN DE NATIONALE BANK VAN BELGIË EN VAN DE EMISSIEBANK TE BRUSSEL.
(in mill. francs)

Data	Goud, specie, deviezen en Reichskredit-kassen	Credit a. h. particuliere bedrijfsleven	Credit aan Staat en openbare lichamen	Overheidsfondsen	Circulatie	Postchèque-ambt	Rekening Courant
3 Juli '41	29.109	570	14.931	1.680	40.446	3.541	1.681
26 Juni '41	28.887	549	15.049	1.704	39.935	3.545	2.073
19 " '41	28.434	542	15.283	1.651	39.779	3.472	2.424
12 " '41	28.473	562	14.814	1.676	39.666	3.461	1.766
5 " '41	28.384	560	15.114	1.719	39.669	3.656	1.822
8 Mei '40	23.606	5.394	695	1.480	29.806	—	909

DUITSCHSE RIJKSBANK.

Data	Goud en deviezen	Renten-bank-scheine	Andere wissels cheques en schatkistpapier	Beleeningen	
7 Juli 1941	77,4	362,2	16.102,1	22,7	
30 Juni 1941	77,7	321,2	16.258,1	20,5	
23 " 1941	77,8	328,2	15.508,7	20,4	
23 Aug. 1939	77,0	27,2	8.140,0	22,2	
Data	Effecten.	Diverse Activa	Circulatie	Rekg.-Crt.	Diverse Passiva
7 Juli '41	42,5	1.582,3	15.441,4	2.080,0	399,6
30 Juni '41	45,1	1.879,4	15.565,0	2.373,2	395,8
23 " '41	29,3	1.123,3	14.522,7	1.935,7	378,3
23 Aug. '39	982,6	1.380,5	8.709,8	1.195,4	454,8